

ΤΟ ΕΠΩΝΥΜΟ ΣΕΡΓΗΣ: ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

ΜΑΝΩΛΗΣ Γ. ΣΕΡΓΗΣ

Αναπλ. Καθηγητής Λαογραφίας στο Δ. Π. Θ.

Το επώνυμο Σέργης προέρχεται από το βαπτιστικό όνομα Σέργιος. Ο Γ.Ν. Χατζηδάκης το επεξηγεί σαφέστατα: «Πολλά των πρότερον εις -ιος / -ειος ονομάτων αποβαλόντα τα -ο λήγουσι σήμερον κανονικώς εις -ις», και παραθέτει δεκάδες περιπτώσεων, όπως Αντώνις, Αποστόλις, Αργύρις, Σταμάτις, κ.ά.¹

Στην διδαικτορική διατριβή του Ανδρέα Κολίτση, «Περί των κυρίων ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων» το επώνυμο Σέρκης κατατάσσεται στα του εκκλησιαστικού κύκλου, «εκ τοπικού αγίου».² Στην Κύπρο είναι σύνηθες φαινόμενο η συνύπαρξη ενός διαλεκτικού τύπου με τα γνωστά (και στον ελλαδικό χώρο) ονόματα σε -ης (Αναστάσης, Γιώργης, Δημήτρης, κλπ.). Εκεί, δηλαδή, παρά το «κοινόν» Γιώργης υπάρχει το «διαλεκτικό» Γιώρκης, παρά τα Αυξέντης, Ευγενής, Επιφάνης, τα Αξέντης, Ευκενής, Πιφάνης αντιστοίχως, το Σέργης και το Σέρκης της δικής μας περιπτώσεως. Η τροπή του μέσου/ουρανικού γ σε κ είναι σύνηθες φαινόμενο στην κυπριακή και την ελλαδική φωνολογία.

Καθιστώ εξ αρχής σαφή μια διάκριση: όταν ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης αναφέρει τα επώνυμα Σεργίς, Σεργιδής, Σεργόπουλος, τα οποία συνδέει με το τουρκικό *sergi* = χαλί, ψάθα, έκθεση (πραγμάτων για πούλημα),³ θεωρώ πως αναφέρεται σε άλλο επίθετο. Σεργί αποκαλούσαν οι Βουρλιώτες το αλώνι του αμπελιού, πάνω στο οποίο άπλωναν τα σταφύλια για να «σταφιδιάσουν», πριν τα πατήσουν. Το έσκαβαν δέκα ημέρες πριν από το άπλωμα και τις παραμονές του απλώματος το ντούξιζαν, το ισοπέδωναν, τοποθετούσαν άχυρα, έβρεχαν συγχρόνως το χώμα και το «κοπάνιζαν» με το αντίστοιχο εργαλείο, για να αποκτήσει λεία και στέρεη επιφάνεια.⁴

Ως επώνυμο το Σέργης συναντάται στην Κύπρο, τη Χίο, την Κρήτη

1. Γ.Ν. Χατζηδάκης, «Περί αναλογικῶν μεταβολῶν ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν», *Επιστημονική Επετηρίς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* 11 (1914-15), 9.

2. Ανδρ. Κολίτσης, *Περί των κυρίων ονομάτων και των επωνύμων των Κυπρίων*, δ.δ., ἐν Ἀθήναις 1964, 34.

3. Μ. Τριανταφυλλίδης, *Τα οικογενειακά μας ὀνόματα*, Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ἰνστιτούτο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονίκη 1982, 37.

4. Μηλιώρης, *Τα Βουρλά της Μικρῆς Ἀσίας*, τ. Α΄: *Ἱστορικά*, Ἀθήνα 1955, 349-350.

και τη Νάξο. Στην Κρήτη, σήμερα, επιχωριάζεται στη Νεάπολη Λασηθίου. Στον τηλεφωνικό κατάλογο του νομού υπάρχουν τρεις εγγραφές, ενώ από ολόκληρο το υπόλοιπο νησί καταχωρίζεται άλλη μία, στα Κουνουπιδιανά του νομού Χανίων.

Ως βαπτιστικό όνομα το συναντούμε στην Κύπρο (Σέρκης), τη Χίο και την Κρήτη (Σέργης), τη Μεγίστη (Σέργαινα, Σεργάτσα), την Ίμβρο και την Αίνο (Σέργινα), την Κεφαλληνία (Σεργιάτος),⁵ κ.α.

Ως τοπωνύμιο, τέλος, ο Άις Σέρκης, συναντάται κυρίως στην Κύπρο.⁶ Ο Σίμος Μενάρδος παρατηρεί «πληθύν αγιώνύμων κομών» με την ονομασία του Άι Σέρκι.⁷ Ένα από τα πιο γνωστά φερώνυμα χωριά απέχει λίγα χιλιόμετρα από την Αμμόχωστο και αποτελεί μια από τις κατεχόμενες κοινότητες της ίδιας επαρχίας. Ονομαστή είναι η βυζαντινή του εκκλησία όπου τιμάται η μνήμη των αγίων Σεργίου και Βάκχου. Ο ίδιος μελετητής γράφει ότι «... εις προσκύνησιν αυτών έδωκεν αφορμήν ο τάφος του ομώνυμου αρχιεπισκόπου Κύπρου, όστις περί το 643 έγραψε κατά των Μονοθελητών (...) και ον ως άγιον μνημονεύει ο Μαχαιράς, 67».⁸ Στη Σαντορίνη, μεταξύ Βόθωνος και Πύργου, αναφέρεται το ξωκκλήσι «Παναγία της Σέργαινας».⁹

Στα επόμενα καταγράφω τους σημαντικούς σταθμούς της εμφανίσεως του επωνύμου στη Νάξο, από του 16^{ου} μέχρι του 19^{ου} αιώνων, διότι από τις αρχές του τελευταίου και εξής οι μαρτυρίες του επωνύμου στο νησί, και ειδικά στα χωριά που επιχωριάζει ακόμη και σήμερα, δηλαδή στα Λιβαδοχώρια (Γλινάδο, Αγιερασάνι, Τρίποδες¹⁰) είναι αναρίθμητες.

Το επώνυμο μαρτυρείται για πρώτη φορά σε έγγραφο της 9^{ης} Μαρτίου 1539: «...Έτει από της Χ(ριστο)ύ γεννήσεως αφλθ', μηνί Μάρτιος) θ'. Εις το Μέσα Κάστρον της Ναξί(ας), εις το σπίτι) της αρχόντισσας της κερα Κατερήνας, συμβή(ας) του ποταί σερ Αντώνη Ντεππόλπου, ελευθεριάν δηνατήν και ακατάλιπον κάμνω εγώ η ανωγεγραμμένη) Κατερήνα, κατοικούμενη) εν Μέσω Κάστρο Ναξί(ας), προς εσένα τον Φλώριον του Αντωνή και προς την Ανέξα, την συμβήαν του ποταί Μιχάλη του Αντωνί, πρεζέντε και των ημερών σας, εις δύο μέτρα κρασί, οπού πέρνω ρέστος από έναν αμπέλ(ην), οπού έχεται εις τον Απάνω Καλλόξυλον, σύμπλοιον

5. Γ.Ν. Χατζηδάκης, «Περί των εν Κεφαλληνία πατριωνυμικών εις -άτος», *Επιστημονικά Επετηρές Πανεπιστημίου Αθηνών* 9 (1913). 8. Για τα προηγμένα βλ. το αρχείο του Κέντρου Γλωσσικών Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών.

6. Βλ. χ/φο 318, σελ. 17 του πρώην ΙΑ.ΝΕ.

7. Σίμος Μενάρδος, «Τοπωνυμικών της Κύπρου», ό.π., 384. Πρβλ. του ίδιου, «Περί των τοπικών επιθέτων της νεωτέρας ελληνικής», *Επετηρές Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 5 (1928), 291.

8. Σίμος Μενάρδος, «Τοπωνυμικών της Κύπρου», *Αθηνά* 18 (1905), 388.

9. Βλ. χ/φο 24β, σελ. 82, του πρώην ΙΑ.ΝΕ.

10. Και μία οικογένεια στα Αγγίδια, λίγο έξω από τη Χώρα, η οποία μετόικισε εκεί προ πολλών ετών από το Γλινάδο.

εις τον Πύργον) και του Νικολιάου) του Σέργει, το λεγόμενον του Πρεντζάνη, το οπίον αμπέλ(ην) και ήδωνεν τέλος πύσα χρόνον κρασίη μέτρα 5', ήγουν έξε και (υπέρπυρα) α' ...».¹¹

Αυτή η οικογένεια των Σέργηδων κατοικεί στον Απάνω Καλόξυλο, στον οικισμό του Πύργου, ο οποίος οφείλει την ονομασία του στον κατεστραμμένο πλέον σήμερα πύργο των Κορονέλλων, τον της Φασολιάς λεγόμενο.¹² Την ίδια οικογένεια ξανασυναντώ στους *χανέδες Ναξίας* του έτους 1708,¹³ δηλαδή 170 ολόκληρα χρόνια μετά την πρώτη ιστορική παρουσία του επωνύμου: στον οικισμό του Πύργου αναφέρεται ο *χανές* του Ιωάννη Σέργη.¹⁴ Σε άλλο έγγραφο, του κώδικα 91 των Γ.Α.Κ., με χρονολογία 3 Σεπτεμβρίου 1784, τα παιδιά του τελευταίου, Αντώνης και Δημήτρης φέρονται να έχουν πωλήσει ένα αμπέλι τους, πλησίον της Παναγίας της Καλαβριανής, στον Ιω. Διασπέντη.¹⁵

Δεύτερη μαρτυρία, 25 Σεπτεμβρίου 1621: «*Εις δόξαν Χριστού: 1621: Σεπτεμβρίου 25: εις το αργαστήρι εμένα του υπογράφοντος νοταρίου (...) λέγοντας η λεγόμενη κερά Μαρία να έχει από γονικόν της ένα χωράφι εις την Πλάκα, σύμπλοιο μαστρο Μανόλη Καναβάρη και σύμπλοιο του Αντώνη Κακομάτου και σύμπλοιο Σταμάτη Φλώριου και της κομμούνας στράτας, το οποίον χωράφι λεγόμενον Γλεντένη, τώρα την σήμερον θέλει η λεγόμενη κερά Μαρία και ο συμβίος της ο κυρ Πέρος Σέργης και πουλούν το λεγόμενο χωράφι ...» στον Χρυσάκη Σομμαρίπα.¹⁶ Σ' αυτόν τον Πέρο (Πέτρο) Σέργη (ή πιθανώς στον συνονόματό του εγγονό) φέρεται σε έγγραφο του 1680 να δίνει η Φιλίππα Παντολέοντος Μηνιάτη δύο χωράφια που έχει στο Αγερσσανί.¹⁷*

Τρίτη, χρονολογικά απώτερη, μαρτυρία εμφανίσεως του επωνύμου στη Νάξο βρίσκω αυτήν της 2ας Δεκεμβρίου 1646: «... 1646 μηνός Δεκεμβρίου 2 κατά το νέον. Εν τη Ναξία επροσκαλέθηκα εγώ ο υπογεγραμμένος πρωτονοτάριος εις τον πύργον και ποστατικόν του έκλαμπρου άρχο-

11. Ιάκ. Βισβίζης, «Ναξιακά νοταριακά έγγραφα», *Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου*, τ. 4 (1951), έγγραφο 12, σελ. 25. Η έμφαση (και οι επόμενες) είναι δικές μου.

12. Ν. Κεφαλληνιάδης, *Τραγασία, Περιγραφή, ιστορία, λαογραφία*, Ανάπτυξη από την εφ. *Ναξιακόν Μέλλον*, Οκτ. 1993, Αθήνα 1993, 10. - Ο ίδιος, *Ο πύργος των Κορονέλλων στη Φασολιά Καλοξιάλου Νάξου*, Ανάπτυξη από την εφημ. *Ναξιακή Πρόοδος*, 1989.

13. *Το τετπέρι των χανέδων Αξίας, έβαλεν ο Ισούφ αγάς, ταχριτζής κάθε μέρους εστάθη, και εκτορίσθη...* Βλ. Γ.Α.Κ., Συλλογή Βλαχαγιάννη, χ/φο 28.

14. Προηγείται (του Πύργου) η παράθεση των χανέδων των χωριών Χαλκίου και Ακαθίμων, έπονται οι της Βουρβουριάς και της Απειράνθου.

15. Βλ. κώδικα 91, φ. 902 των Γ.Α.Κ.

16. Ανείκδοτο έγγραφο, από το προσωπικό μου αρχείο, με την υπογραφή του νοταρίου Νικολάου Ακριβού. Το «κοπιάρισε» ο Κων/νος Κόκκος, «από την κόπια του άνωθεν νοταρίου από πόντο εις πόντο χωρίς κανένα λάθος».

17. Αναστασία Σιφωνίου-Καράπα, Γ. Ροβολάκης, Αυδία Αρτεμιάδη, *Ο κώδικας του νοταρίου Νάξου Ιωάννη Μηνιάτη, 1680-1689* (χ/φ Γ.Α.Κ. 86), ανάπτυξη εκ της Επετηρίδος του Κέντρου Ερεύνης της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου της Ακαδημίας Αθηνών, τ. 29-30 (1982-83), εν Αθήναις 1990, έγγραφο 74 (10.8.1680).

ντος αφέντη Χρυσόκι Σουμαρίτα ποτέ αφέντη Γερώνυμου (...), ο οποίος φοβώντας το αθώρατον του θανάτου μίνπως και λάβη τονε αφνίδια και απομείνουν οι δουλειές του αδιόρθωτες, θέλει και κάμνει τούτη την πα-
ραγγελίαν και φανερόν τεσταμέντο δια να διορθώση την ψυχήν του και να αφήση και αγάπη εις τους κληρονόμους και διαδόχους του, έτζι (...),
αφήνει, πλην των άλλων κληρονόμων του, «... των πατέρων Γιεζουβίτων
τον μύλλον του Μπούμπλη από την σήμερα και δύο κομμάτια χωράφια
τα εντριτεμένα· τα κρατούν οι Σέργνδες ...».¹⁸

Τέταρτη μαρτυρία: κάποιος Σέργης Σταμάτης αναφέρεται το 1669,¹⁹
ο δε ιερέας Σταμάτης Σέργης σε έγγραφο του 1680 έχει αμπέλι στα Κα-
λαμούρια, στην ευρύτερη περιοχή του Αγερσανιού.²⁰ Ο εν λόγω ιερέας
εμφανίζεται 14 φορές στον κώδικα 86 των Γ.Α.Κ. (ως αγοραπωλητής κτη-
μάτων, μάρτυρας, κλπ.). Είναι παντρεμένος την Μαρούλα Αντων. Ζούλη,
από τις Τρίποδες, και γιος τους είναι ο ιερομόναχος Καλλίνικος Σέργης,
με αρκετές αναφορές στον ίδιο κώδικα.²¹ Μένουν στο Αγερσανί, σε κά-
ποιο έγγραφο μάλιστα εμφανίζεται ως κουντουβερνιάρης του Μιχαλί-
τση, ιδρυτή της μονής του αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, του γνωστού
στην περιοχή των Λιβαδιών μοναστηριού.²²

Πέμπτη μαρτυρία: σε έγγραφο του 1680 ο αναφερόμενος εκεί Ιωάν-
νης Σέργης είναι Γλιναδιώτης.²³

Έκτη: κάποιος Νικόλας Σέργης, Αγερσανιώτης, παντρεύει ένα
αμπέλι στα Καλαμούρια το 1684.²⁴ Το τοπωνύμιο βρίσκεται στα όρια
Αγερσανιού και Τριπόδων.²⁵

Έβδομη: στον (ερείπωμένο σήμερα) οικισμό του Τζιτζάμου κατοικεί το
1682 ο Αντώνης Σέργης.²⁶

Όγδοη: στη «μάνα» του 1757²⁷ ο παπα-Φίλιππος Σέργης και Σταμά-
της Σέργης έχουν αμπέλι στον Άγιο Πέτρο (ναωνυμικό τοπωνύμιο), στην

18. Αντ. Φλ. Κατσουράς, «Ναξιακά δικαιοπρακτικά έγγραφα του 17^{ου} αιώνα», *Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών*, τ. 7 (1968), έγγραφο 58, 147-149.

19. Κώδ. 85 των Γ.Α.Κ., φ. 68 (30.10.1669).

20. Κώδικας 86 των Γ.Α.Κ., έγγραφο 13 (26.3.1680). Άλλες περιπτώσεις εγγράφων της ίδιας περιόδου όπου εμφανίζεται ο ιερέας μου υπέδειξε ο κ. Σιός, τον οποίο ευχαρι-
στώ και από τη θέση αυτήν.

21. Βλ. έγγραφα 207 (7.4.1682), 839 (9.2.1688).

22. Σε έγγραφο της 28.12.1681, του κώδικα 86.

23. Κώδ. 86 των Γ.Α.Κ., έγγραφο 93 (6.11.1680).

24. Κώδ. 86 των Γ.Α.Κ., έγγραφο 418 (6.8.1684).

25. Πρβλ. Ν. Κεφαλληνιάδης, *Τρίποδες, το χωριό των ανεμόμυλων*, έκδ. Συλλόγου Τριπο-
διωτών, Αθήνα 1979, 37.

26. Κώδ. 86, έγγραφα 212 (23.4.1682) και 668 (26.9.1687). Για τον οικισμό βλ. Μ. Σέργης, *Λαογραφικά και εθνογραφικά από το Γλινάδο Νάξου*, Αθήνα 1984, 19. Ο ίδιος, «Γλι-
νάδο: ερμηνεία του τοπωνυμίου, πρώτη ιστορική του αναφορά και οι περίξ αυτού
οικισμοί Αγαριτάδο, Τζιτζάμος, Λουλούδο», *Ναξιακά*, τχ 30-31 (1992), 18-23.

27. 1757 *Μαρτίον πρώτη Μάνα του παρόντος χρόνου του ενδοξοτάτου Κασάν βοϊβόνδας
Ναξίας, Κάστρου, Μπούργου και Περιχώρων Δρυμαλίας, Απεράθου, Κωρνιακής, Βό-
θρων και Κεραματτής*. Βλ. Γ.Α.Κ., συλλογή Βλαχογιάννη, χ/φο 200.

περιοχή του Αγιερσανιού.²⁸

Ένατη: το 1768 η αρχόντισσα Φλωρέντζα Ιακώβου Κορονέλλου παντρεύεται ένα χωράφι στην περιοχή Έμπαση στον Μανόλη Γ. Σέργη.²⁹

Δέκατη: οι αναφερόμενοι το 1778 στον κώδικα 89 των Γ.Α.Κ. Μανόλης και Δημήτρης Σέργη είναι Γλιναδιώτες.³⁰

Στις ναξιακές πηγές που προανέφερα, στην πρώτη ιστορική αναφορά του 1539, η οικογένεια των Σέργηδων κατοικεί στον Πύργο. Την ξαναβρίσκω εκεί το 1708. Ο Πέρος Σέργης του 1621 και η συμβία του «κινούνται» γύρω από περιοχές - τοπωνύμια που αποδεδειγμένα σχετίζονται με την κοινή πολιτισμική ενότητα της Πλάκας (περιοχής με το γνωστό στη ναξιακή βιβλιογραφία ομώνυμο πύργο³¹), των Τριπόδων και του Αγιερσανιού, δηλαδή με μια εκ των περιοχών όπου σήμερα κυρίως επιχωριάζει το επώνυμο. Οι Σέργηδες του 1646 (της β' παραπάνω μαρτυρίας) είναι κάτοικοι Τριπόδων κατά πάσαν πιθανότητα, αφού η περιοχή Μπούμπλη, όπως μαρτυρεί η ζώσα τοπωνυμική παράδοση του χωριού, είναι τριποδιώτικη.³² Οι αναφερόμενοι στις άλλες καταγραφές του 17^{ου} αι. είναι όλοι, χωρίς καμία αμφιβολία, κάτοικοι του Γλινάδου και του Αγιερσανιού.

«Υποθέσεις εργασίας» αυτής της σύντομης «δοκιμής»:

1. Οι ναξιώτες Σέργηδες έχουν κρητική καταγωγή. Διατυπώνω την πρόταση εντελώς υποθετικά, δεν διαθέτω τα απαραίτητα ισχυρά ιστορικά στοιχεία. Με οδηγεί προς τα εκεί η ισχνή κατ' αρχάς, ισχυρή αργότερα εγκατάσταση και παρουσία Κρητών μετοίκων στην περί την ορεινή Νάξο ζώνη. Θυμίζω την παρουσία τους στ' Απεράθου, στο Φιλώτι, στον Κινίδαρο. Γιατί όχι και στον Καλόξυλο; Ο αείμνηστος Γεώργιος Δ. Ζευγώλης στην μονογραφία του *Έποικοι Κρητικοί στ' Απεράθου της Νάξου*³³ παρατηρεί ότι σε φορολογικό κατάλογο του χωριού του, του έτους 1670, 22 επώνυμα (που αντιστοιχούν σε 41 οικογένειες) είναι κρητικά.³⁴ Θεωρώ απίθανο το γεγονός να μην έχουν διασπαρεί, έστω και ελάχιστες τον αριθμό, άλλες κρητικές οικογένειες στα υπόλοιπα ορεινά ή ακόμη και στα πεδινά μέρη της Νάξου, μέχρι αυτήν την οριακή χρονολογία του 1670. Δεν αναφέρομαι στην μετέπειτα, στην περί το 1770-1771 μαζική

28. Βλ. Ν. Κεφαλληνιάδης, *Αγιερσανί Νάξου. Το παραγωγικό, παραδοσιακό και τουριστικό Λειβαδοχώρι*, έκδ. Συλλόγου Αγ. Αρσενίου Νάξου, Αθήνα 1987, 80.

29. Κώδ. 89, φ. 41ν (6.7.1768), των Γ.Α.Κ.

30. Κώδ. 89, 29.3.1778, των Γ.Α.Κ.

31. Ν. Κεφαλληνιάδης, *Τρίποδες, το χωριό των ανεμόμυλων*, έκδ. του Συλλόγου Τριποδιωτών, Αθήνα 1979, 88 κ.ε.

32. Ευχαριστώ τον Τριποδιώτη κ. Νικ. Δημητροκάλλη για την πληροφορία.

33. Γεώργιος Δ. Ζευγώλης, *Έποικοι Κρητικοί στ' Απεράθου της Νάξου*, Αθήνα 1998.

34. Γεώργιος Δ. Ζευγώλης, *Έποικοι Κρητικοί*, ό.π., 303. Τον κατάλογο αυτόν είχε ανακαλύψει ο Ben Sioi στα αρχεία της Κωνσταντινούπολης, και έχει δημοσιεύσει μεταφρασμένον ο Ν. Κεφαλληνιάδης στο βιβλίο του *Η Απειράνθος (ιστορία, μυθιστορία, λαογραφία)*, έκδ. Πολιτιστικού Λαογραφικού Ομίλου Απειράνθου, Αθήνα 1985, 479-485.

μετανάστευση Κρητιών στο νησί με αφορμή την επανάσταση του Δασκαλογιάννη.³⁵ Προσθέτω στο σημείο αυτό ότι το *Σέργης* ως επώνυμο συναντάται στην Κρήτη ήδη από το 1322, με τα παραδείγματα των Costa Sergi και Nicolaus Sergi.³⁶ Ως βαπτιστικό όνομα εμφανίζεται εκεί σε παλαιότερο έγγραφο, της 7^{ης} Αυγούστου 1280 («... Manifestum facio ego Sergis Venetando.....».³⁷

2. Εγκατεστάθησαν στον Καλόξυλο για λόγους προστασίας(;) και κάποιοι απ' αυτούς μετώκησαν 80 έτη αργότερα προς τα νοτιότερα, όταν οι συνθήκες ασφαλείας (τον 17^ο πλέον αι.) ήταν ευνοϊκότερες ή απλώς οι εκεί συνθήκες διαβίωσής τους έγιναν επώδυνες από ποικίλα αίτια. Προς ενίσχυση αυτής της υποθέσεως καταθέτω το «ανάλογο παράδειγμα» τ' Απεράθου: στον κατάλογο των κατοίκων του 1680 μνημονεύονται τα ονόματα των Μιχάλη, Νικόλα, Γιάννη και παπα-Νικόλα Γλινού.³⁸ Έχω αποδείξει ότι η ονομασία του Γλινάδου προέρχεται από τους πρωτοκατοικήσαντες αυτό Γλινούς,³⁹ απεραδίτικη οικογένεια, ένα τμήμα της οποίας βρέθηκε στο σημερινό χωριό περί το 1650. Κάτι ανάλογο θα μπορούσε να είχε συμβεί με τους *Σέργηδες* της βόρειας / κεντρικής Νάξου.

3. Οι οικογένειες των Κατωχωριτών-Λιβαδιτών *Σέργηδων* (των εγγράφων του 1621 κ.ε.) εγκατεστάθησαν απ' ευθείας στα κατώμερα του νησιού, σε μια από τις κρητικές «αποβάσεις» των αρχών του 17^{ου} αι. στα κυκλαδονήσια.

4. Εγκατεστάθηκαν παράλληλα, στα ορεινά και στα πεδινά, αν και η πρώτη αναφορά (1539) από την «λιβαδίτικη» (1621) απέχουν 80 περίπου έτη όπως προανέφερα. Αυτό όμως δεν σημαίνει τίποτε, διότι απλούστατα δεν έχουμε μέχρι τώρα υπ' όψιν μας μια παλαιότερη γραπτή πηγή για την πιθανή προιμότερη παρουσία τους στα Λιβαδοχώρια.

5. Μάλλον θα πρέπει να αποκλεισθεί η ναξιακή καταγωγή της οικογένειας, διότι το βαπτιστικό *Σέργιος* / *Σέργης* από το οποίο θα εκπήγαζε το αντίστοιχο επώνυμο δεν φαίνεται να επιχωρήαζε στη Νάξο τους 16^ο και 17^ο αιώνες.

Νέες ιστορικές πηγές ή υπάρχουσες αλλά αναξιοποίητες ακόμη θα δώσουν ασφαλείς απαντήσεις στις παραπάνω «υποθέσεις εργασίας».

35. Γιώργος Δ. Ζευγώλης, *Εποικοι Κρητικοί...*, ό.π., 303, 304 κ.α.

36. Elisabeth Santschi, *Régestes des arrêts civils et des mémoires (1363-1399) des archives du duc de Crète*, Venise 1976, 275 και 291. Βλ. και ευρετήριο του βιβλίου, 454.

37. Mario Chludano, Antonino Lombardo, *Leonardo Marcello, poeta in Candia, 1278-1281*, Venezia 1960, σελ. 62 του βιβλίου και 170 του κώδικα.

38. Ν. Κεφαλληνιάδης, *Η Απεράνθος...*, ό.π., 481 και 484.

39. Μ. Σέργης, *Λεξιγραφικά και εθνογραφικά από το Γλινάδο Νάξου*, Αθήνα 1984, 15. Ο ίδιος, «Γλινάδο: ερμηνεία του τοπωνυμίου, πρώτη ιστορική του αναφορά και οι περίξ αυτού οικισμοί Αγαμιτάδο, Τζίτζαμος, Λουλούδο», *Ναξιακά*, τχ 30-31 (1992), 19-20.